पिष्टतोऽपि वा। यौर्यप्राप्तं तु यद्दिनं तद्दिनाद्य बृहस्पतिः" दायत०।

विद्याधर पु० विद्यां मन्त्रादिकं धरति धृ-अच्। १देवयोनिभेदे अमरः। २विद्याधारके त्रि०।

विद्यारम्भ पु० ६त०। पञ्चमवर्षे शिशोः कर्त्तव्ये विद्यायारम्भे तत्कालादि० ज्यो० त० उक्तं यथा "संप्राप्ते पञ्चमे वर्षे अप्रसुप्ते जनार्दने। षष्ठीं प्रतिपदञ्चैव वर्ज्जयित्वा तथाष्टमीम्। रिक्तां पञ्चदशीं चैव सौरिभौमदिनं तथा। एवं सुनिश्चिते काले विद्यारम्भं तु कारयेत्। पूजयित्वा हरिं लक्ष्मीं देवीञ्चापि सरस्वतीम्। स्वविद्यास्तवकारांश्च स्नात्वा विद्यां विशेषतः" विष्णुध०। "लघुचरशिवभूबाधोसुखत्वष्टौष्णशशिषु च हरिबोधे शुक्रजीवार्कवारे। उदितवति च जीवे केन्द्रकोणेषु सौम्यैरपठनदिनवर्जं पाठयेत् पञ्चमेऽब्दे" दीपिका। "विद्यारम्भे गुरुः श्रेष्ठो मध्यमो भृगुभास्करौ। सरयं शनिभौमाभ्यामविद्या बुधसोमयोः" मदनपा०। "विद्यारम्भः सुरगुरुसितज्ञेन्दुभोदार्यदावी वर्त्तं वायुविरमेपि करोत्यंशुमान् मध्यमोऽत्र। नीहारांशौ भवति जडता पञ्चता भूमिपुत्रे छायासूनावपि च सुनयः कीर्त्तयन्त्येवमाद्याः" रवेर्गुरोर्भृगोर्लग्ने तत्खेऽर्केऽपीन्दुदृष्टितः। गुर्वर्केन्दूडुपद्यौ च विद्यारम्भः प्रशस्यते"। "प्राङ्मुखो गुरुरासीनो वरुणाभिमुखं शिशुम्। अध्यापयेत् प्रथमं द्विजाग्रीभिः समन्वितम्। बृहस्पतिः। तद्विधिः कृत्यतत्त्वे द्रष्टव्यः। अविद्या बुधसोमयोरिति धर्त्तविद्याविषयम् यथोक्तं दीपिकायाम् "अदितिसुतयमार्कस्वातिचित्राग्निपैत्र्यध्रुवहरिवसुभूबाश्वीन्दुमान्त्यान्त्यभेषु। विषनिशशिबुधाहे विष्णुबोधे विपौत्रे हुतमयतिथियोगे चापविद्याप्रदानम्" तत्राचरपदस्थे विद्यारम्भे च सम्प्रदायिरावश्यकीत्याह" पो० धा० ऋषिः "शुभाः पापाश्च रन्ध्रस्थाः सर्वे नेष्टाः सदा स्मृताः। आदावन्तावकर्मस्थाः पापाः सर्वे शुभावहाः। शुभाः केन्द्रत्रिकोणस्थाः धनभ्रातृगताः शुभाः। सर्वे धामे प्रशस्ताः सुरचरपदस्थे शिशोः"। अस्थिरपदस्थं विद्यापदस्थम्" उभयत्राप उत्तरावस्थैव ग्राह्यता। "चटगजते भास्वति पञ्चमेऽब्दे" वसिष्ठोक्तेः।

विद्युत् स्त्री विद्योतते वि+द्युत-क्विप्। १तडित् अमरः २मन्थायाञ्च विगताद्युत् यस्य मा०व०१समा० त्रि०भोट्। विद्युतस्य यद्यावस्थाः "अरिष्टनेमिपद्मोनामस्त्वामाह मा-रुत। यद्यपुत्रस्य विद्युतः स्मृताः"। ताश्च "वातायं कपिला विद्युद्दानपाश्च हि लोहिताः। पीताः वर्षाय विज्ञेया दुर्भिक्षायासिताः भवेत्" ज्यो०। आन्तरिक्षोपदूषविद्युत्कारस्तु श्रीपतिमोक्तं यथा "निर्घातोल्काशनसुरधनुर्विद्युतस्य कृतावोः संदग्धान्ते स्वनगरपरीवेषपूर्वोत्सवान्ते" "सुजलजलधिमध्ये वाडवोऽग्निः क्षितोऽस्मात् सलिलभरनिमग्नात् विद्युतस्तत्स्फुलिङ्गाः"। तदग्निपातरूपवज्राग्निपातयोस्तत्कारस्य अवस्थाद्वैद्युतं तेजः पार्थिवांशसंमिश्रितम्। वाताघट्टनमेघाघाते प्रतिकूलानुकूलयोः। वाय्वोस्तत् पतति प्रायो शकाशप्राप्यवर्षणे। यतः प्राहुर्हि नैवेते पांसवः प्रवरन्ति हि। तत् त्रेधा पार्थिवं चाप्यं तैजसं तत्तदुत्थितम्। यतो निर्झरदाहेन भूमिस्तैरनुभूयते"।

विद्युत्प्रिय न० ६त०। विद्युद्वर्णके वर्णे धातौ हेमच०।

विद्युन्माला स्त्री अष्टाक्षरपादके छन्दोभेदे। "नो नो गो गो विद्युन्माला" छन्दोम०। [प्रविद्धे २राक्षसभेदे च।

विद्युन्मालिन् पु० राक्षसभेदे भाग०१।७ अ०। १रामावच-

विद्द न० व्यध-रक् दान्तादेशः। विद्धे शब्दच०।

विद्रधि पु० वेत्तनेन विद्द कृत्वं दधति दध-कि पृषो०। रोगभेदे। तल्लक्षणादि भावप्र० उक्तं यथा "तत्र विद्रधेः सम्प्राप्तिपूर्वकं सामान्यं लक्षणमाह। "त्वक्पक्ष्मांसमेदांसि संदूष्यास्थिसमाश्रिताः। दोषाः शोषं प्रभेदैर्वा क्षयन्त्यूष्मा भृशम्। सकामूलं रुजावन्तं तत्तं वाप्यथ यावतम्। स विद्रधिरिति ख्यातो विज्ञेयः षड्विधश्च सः" अस्थिसमाश्रिता दोषा इति वक्ष्यमाणशोषाद् विद्रधेर्भेदार्थम्। यतो ब्रह्मशोषे दोषाणामस्थिसमाश्रयनियमो नास्ति इति ब्रह्मशोषात् दारुणम्। आवतन्दीर्घम्। षड्विधश्च षड्विधो। "यथा दोषैः समस्तैश्च क्षतेनाभ्यहता तथा। यस्मात् तेषां तुल्यमेव लक्षणं वक्ष्यते" अथ विशिष्टानि लक्षणानि। तत्र वातिकस्य लक्षणमाह "तस्योदरस्थो वा विषमो भृशमत्यर्थवेदनः। शिरोत्तानप्रपाकश्च विद्रधिर्वातजस्तथा" विषमो भृशम् अत्यन्तः अयं महान्। शिरोत्तानप्रपाकः शिरादिकस्याद्युत्तानतद्गतिः प्रपाकश्च यस्य स। अथ पैत्तिकमाह "यस्योदुम्बरवर्णाभः श्यावो वा ज्वरदाहवान्। शिरोत्तानप्रपाकश्च विद्रधिः पित्तजस्तथा"। अथ श्लैष्मिकमाह। "महावस्तिरुजः शोफः शीतो लिप्तोऽल्पवेदनः। शिरोत्तान